

EURÓPAI BIZOTTSÁG
FŐIGAZGATÓSÁG

Európai strukturális és beruházási alapok

Útmutató a tagállamok és a programhatóságok számára

A csaláskockázatok értékelése, valamint hatékony és arányos csalásellenes intézkedések

2014. június

FELELŐSSÉGI NYILATKOZAT:

„Ezt a munkadokumentumot a bizottsági szolgálatok állították össze. Az alkalmazandó európai uniós jogszabályok alapján technikai útmutatást nyújt a hatóságoknak, szakembereknek, kedvezményezetteknek, lehetséges kedvezményezetteknek, valamint az európai strukturális és beruházási alapok nyomon követésében, ellenőrzésében vagy végrehajtásában részt vevő más szervezeteknek ahhoz, hogy miként értelmezzék és alkalmazzák az e területet érintő európai uniós szabályokat. A munkadokumentumnak az a célja, hogy közvéetegy a bizottsági szolgálatok említett szabályokhoz fűződő értelmezéseit és magyarázatait a programok végrehajtásának megkönnyítése és a helyes gyakorlat(ok) elősegítése érdekében. Ez az útmutató azonban nem befolyásolja a Bíróság és a Törvényszék értelmezését vagy a Bizottság határozatait.”

Tartalomjegyzék

MOZAIKSZAVAK ÉS RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.....	4
1. BEVEZETÉS.....	6
1.1. Háttér.....	6
1.2. Proaktív, strukturált és célzott megközelítés a csaláskockázat kezelésére	7
2. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK	8
2.1. A szabálytalanság meghatározása	8
2.2. A csalás meghatározása a Szerződésben	9
2.3. A korrupció meghatározása.....	9
3. A CSALÁSKOCKÁZATRÓL SZÓLÓ ÖNÉRTÉKELES.....	9
3.1. Az eszköz.....	9
3.2. Az önértékelést végző csoport összetétele	11
3.3. Az önértékelés gyakorisága.....	11
4. ÚTMUTATÓ A HATÉKONY ÉS ARÁNYOS CSALÁSELLENES INTÉZKEDÉSEK MINIMUMKÖVETELMÉNYEIRŐL	12
4.1. Csalás elleni politika.....	12
4.2. Megelőzés.....	12
4.2.1. Etikai kultúra	13
4.2.2. A feladatkörök elosztása.....	14
4.2.3. Képzés és tudatosítás.....	14
4.2.4. Belső kontrollrendszerek	14
4.2.5. Adatelemzés és az ARACHNE eszköz	15
4.3. Felderítés és jelentés.....	16
4.3.1. Megfelelő gondolkodásmód kialakítása	16
4.3.2. Csalásmutatók (figyelmeztető jelzések)	16
4.4. Vizsgálat, helyreállítás és bíróság elé állítás	17
4.4.1. Visszafizettetés és büntetőeljárás	18
4.4.2. Nyomon követés.....	18
5. AZ ELLENŐRZŐ HATÓSÁG ELLENŐRZÉSE AZ IRÁNYÍTÓ HATÓSÁG KOCKÁZATÉRTÉKELESÉRŐL ÉS CSALÁSELLENES INTÉZKEDÉSEIRŐL.....	18
5.1. Ellenőrző lista az ellenőrző hatóság számára	18
5.2. Az ellenőrző hatóság ellenőrzésének gyakorisága	18

- 1. melléklet** A csaláskockázat-értékelő eszköz és utasítások az eszköz használatára vonatkozóan
- 2. melléklet** Ajánlott kockázatesökkentő kontrollok
- 3. melléklet** Minta a csalás elleni politikához
- 4. melléklet** Ellenőrző lista az ellenőrző hatóság számára

MOZAIKSZAVAK ÉS RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

EH – ellenőrző hatóság

IgH – igazoló hatóság

„az ÁRR” – Az általános rendelkezésekről szóló rendelet (Az Európai Parlament és a Tanács 2013. december 17-i 1303/2013/EU rendelete az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről)

ERFA – Európai Regionális Fejlesztési Alap

ESZA – Európai Szociális Alap

A költségvetési rendelet – A Tanács 2002. június 25-i 1605/2002/EK, Euratom rendelete az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről

„az Alapok” – e dokumentum alkalmazásában konkrétan az alábbiak: az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap, a Kohéziós Alap és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap

KSZ – Közreműködő szervezet

IA – Irányító hatóság

OLAF – Európai Csalás Elleni Hivatal

ÖSSZEFOGLALÁS

Ezen útmutató segítséget nyújt és ajánlásokat tesz az irányító hatóságok (IH) számára az általános rendelkezésekről szóló rendelet 125. cikke (4) bekezdése c) pontjának végrehajtására vonatkozóan, amely pont megállapítja, hogy az IH hatékony és arányos csalásellenes intézkedéseket vezet be az azonosított kockázatok figyelembe vételével. A Bizottság útmutatást nyújt ahhoz is, hogy az ellenőrző hatóság (AA) hogyan ellenőrizze az irányító hatóság e cikknek való megfelelését.

A Bizottság azt ajánlja, hogy az irányító hatóság **proaktív, strukturált és célzott megközelítést alakítson ki a csaláskockázat kezelésére**. Ami az Alapokat illeti, a cél proaktív és arányos csalásellenes intézkedések kialakítása költséghatékony eszközökkel. Valamennyi programhatóságnak el kell köteleznie magát a csalás iránt tanúsított zero tolerancia elve mellett, kezdve a **megfelelő vezetői hangnem** kialakításával. A jól célzott csalásértékelés, a csalás leküzdését célzó, világosan kommunikált elkötelezettséggel együtt egyértelmű üzenetet küld a potenciális csalók számára. A hatékonyan végrehajtott szilárd kontrollrendszerek jelentősen csökkenthetik a csalás kockázatát, de nem tudják teljesen kiküszöbölni az észrevétlenül zajló vagy feltáratlanul maradt csalás kockázatát. Ezért a rendszernek azt is biztosítania kell, hogy legyenek eljárások a csalások észlelésére, valamint arra, hogy a csalás gyanújának észlelésekor megfelelő intézkedéseket hozhassanak. Az útmutatónak az a célja, hogy lépésről lépésre segítséget nyújtson a csalás valamennyi fennmaradó esetének kezelésére, miután már bevezettek más hatékony és eredményes pénzgazdálkodási intézkedéseket, és azokat hatékonyan végre is hajtják. Ugyanakkor a szabályozási rendelkezések átfogó célja a költséghatékony csaláskockázat-kezelés, valamint hatékony és arányos csalásellenes intézkedések végrehajtása, ami a gyakorlatban **célzott és differenciált megközelítést jelent minden egyes program és helyzet esetében**.

Ezért az ezen útmutatóhoz csatolt csaláskockázat-értékelő eszközt a részletes utasításokkal együtt az általánosan előforduló csaláskockázatok hatásának és valószínűségének értékelésére lehet felhasználni. Másodszor, az útmutató olyan ajánlott kockázatsökkentési ellenőrzéseket tartalmaz, amelyekkel tovább lehet csökkenteni a jelenlegi ellenőrzésekkel még hatékonyan nem kezelt, fennmaradó kockázatokat. Az IH operatív célkitűzésévé azt kell tenni, hogy úgy reagáljon a csalásokra, hogy az arányos legyen a kockázatokkal, és az alapok adott programban vagy régióban való végrehajtásához kapcsolódó konkrét helyzetek szerint legyen testreszabva. Nevezetesen, e kockázatértékelést és a kapcsolódó kockázatsökkentő ellenőrzések rendszerszintű bevezetését követően az irányító hatóságoknak tanácsos foglalkozniuk a műveletek végrehajtásának szintjén esetlegesen felmerülő konkrét helyzetekkel: ezt megtehetik konkrét csalásmutatók (figyelmeztető jelzések) továbbfejlesztésével, valamint azzal, hogy hatékony együttműködést és koordinációt biztosítanak az irányító hatóság, az ellenőrző hatóság és a vizsgálati hatóságok között. A Bizottság további támogatásként a tagállamok rendelkezésére bocsátja ARACHNE elnevezésű kockázatminősítő eszközt, amely segít azonosítani, megelőzni és feltárni a kockázatos műveleteket, projekteket, kedvezményezetteket és szerződéseket/szerződéses partnereket, valamint megelőző eszközként is szolgál.

A Bizottság által javasolt, csalásról szóló önértékelés egyértelmű, logikus és gyakorlati jellegű, valamint öt fő módszertani lépésre épül:

1. Egy adott csalástípus kockázatának számszerűsítése a hatás és valószínűség felmérése alapján (bruttó kockázat).

2. Annak értékelése, hogy a jelenleg alkalmazott ellenőrzések mennyire hatékonyak a bruttó kockázat csökkentése céljából.
3. A nettó kockázat értékelése a jelenlegi ellenőrzések hatásának és azok hatékonyságának figyelembe vétele után, azaz az aktuális helyzet (fennmaradó kockázat).
4. Annak felmérése, hogy a tervezett kockázatsökkentő ellenőrzések milyen hatást gyakorolnak a nettó (fennmaradó) kockázatra.
5. A célkockázat, azaz azon kockázati szint meghatározása, amelyet az irányító hatóság tűrhetőnek ítél azután, hogy az összes ellenőrzés helyén van és hatékony.

Végül pedig a Bizottság szükség esetén célzott végrehajtási támogatást tervez nyújtani, hogy segítse a tagállamokat az általános rendelkezésekről szóló rendelet 125. cikke (4) bekezdése c) pontjának és ennek az útmutatónak a végrehajtásában.

1. BEVEZETÉS

1.1. Háttér

A költségvetési rendelet 59. cikkének (2) bekezdésével összhangban a tagállamok meghozzák valamennyi, az Unió pénzügyi érdekeinek védelméhez szükséges intézkedést, beleértve a jogalkotási, szabályozási és igazgatási intézkedéseket is, különösen megelőzve, felderítve és kijavítva a szabálytalanságokat és csalást.

Az általános rendelkezésekről szóló rendelet konkrét követelményeket tartalmaz a tagállamok csalásmegelőzésre vonatkozó felelősségével kapcsolatosan. E csaláskockázat kezeléséről szóló útmutató az Európai Regionális Fejlesztés Alap (ERFA), a Kohéziós Alap, az Európai Szociális Alap (ESZA) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA) irányító hatóságai és ellenőrző hatóságai számára készült.

Az ÁRR 72. cikkének h) pontján kívül, amely kimondja, hogy az irányítási és kontrollrendszerek rendelkeznek a szabálytalanságok – beleértve a csalást is – megelőzéséről, azonosításáról és kijavításáról, valamint a jogosulatlanul kifizetett összegek és az esetleges késedelmi kamatok visszafizettetéséről, az ÁRR 125. cikke (4) bekezdésének c) pontja megállapítja, hogy az irányító hatóság **eredményes és arányos csalásellenes intézkedéseket alkalmaz figyelembe véve az azonosított kockázatokat**.

A csalás és korrupció kockázatát megfelelően kell kezelni. Az irányító hatóságoknak azt kell demonstrálniuk, hogy az uniós költségvetés megkárosítása elfogadhatatlan, és nem tolerálható. A csalás – valamint okainak és következményeinek – kezelése bármilyen vezetés számára jelentős kihívást jelent, mivel a csalást úgy tervezik, hogy arra ne derüljön fény. Azt is tanácsoljuk az irányító hatóságok számára, hogy vegyék figyelembe a Transparency International *korruptióérzékelési indexét*¹ és a Bizottság által készített uniós korrupcióellenes jelentést² annak felmérésekor, hogy véleményük szerint működési környezetük mennyire van kitéve a korrupció és csalás kockázatának.

¹ <http://cpi.transparency.org/cpi2012>

² A Bizottság 2011. június 6-i közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Az Európai Unión belüli korrupció elleni harc (COM(2011) 308 végleges).

A csalás lehetőségét nem lehet figyelmen kívül hagyni, és azt az egyéb ügyviteli kockázatokkal vagy potenciálisan negatív eseményekkel együtt megfelelően kezelendő kockázatnak kell tekinteni. A csaláskockázatok értékelését ezért elvégezhető a meglévő kockázatkezelési elvek és eszközök alkalmazásával. Hatékonyan végrehajtott szilárd kontrollrendszerekkel csökkenthető annak kockázata, hogy csalás történik vagy marad leleplezetlenül, ugyanakkor nem zárható ki a csalás előfordulásának valószínűsége. Általános célkitűzéssé azt kell tenni, hogy a fontosabb csaláskockázatokkal célzott formában foglalkozzanak, szem előtt tartva azt, hogy – az alapkövetelményektől eltekintve – az összes csalásellenes intézkedés teljes hasznának meg kell haladnia az összköltséget (az arányosság elve), figyelembe véve azt is, hogy a csalás és korrupció milyen sokba kerülhet a jó hírnévre nézve.

Bármely, az Unió pénzügyi érdekeinek ártható, potenciális csaláskockázat hatásának vagy valószínűségének felméréséhez a Bizottság azt javasolja, hogy az irányító hatóságok használják az **1. mellékletben** található csaláskockázat-értékelő eszközt. Az értékelést az irányító hatóság által felállított önértékelő csoport végzi el³. A **2. melléklet** azon ajánlott, de nem kötelező kockázatsökkentő ellenőrzések listáját tartalmazza, amelyeket az IH-k a fennmaradó kockázatokra alkalmazhatnak. Ezen arányos intézkedések segíthetnek még tovább csökkenteni az önértékelésben feltárt, a jelenlegi ellenőrzések által hatékonyan nem kezelt fennmaradó kockázatokat.

Továbbá, a **3. melléklet** önkéntesen alkalmazható mintát tartalmaz a csalás elleni politikáról szóló nyilatkozathoz azon IH-k részére, akik politikai nyilatkozatban szeretnék meghatározni csalás elleni programjukat, amely nyilatkozat házon belül és a külvilág felé kommunikálja hivatalos álláspontjukat a csalást és korrupciót illetően.

Ezen útmutató kiegészítéseként a Bizottság útmutatást nyújt azon ellenőrzéshez is, amelyet az ellenőrző hatóság végez az irányító hatóság által a csaláskockázat-értékelés összefüggésében végzett munkáról, valamint a csaláskockázatok csökkentése céljából bevezetett intézkedéseiről. A **4. mellékletben** található ellenőrző listák hasznosak lehetnek az EH-k által az ÁRR 127. cikke alapján végzendő rendszerellenőrzések céljából. Azokat a Bizottság is felhasználja saját kockázatértékeléseihez, valamint hasznosak lehetnek azon független auditszervezet jelentéséhez és véleményéhez is, amely az irányítási és kontrollrendszerek értékeléséért felelős az irányító hatóságok ÁRR 124. cikkének (2) bekezdésében említett kijelölése céljából.

1.2. Proaktív, strukturált és célzott megközelítés a csaláskockázat kezelésére

A mellékelt gyakorlati csaláskockázat-értékelő eszköz azon fő helyzetekre összpontosít, amelyek esetében a programok fő végrehajtási folyamatai a leginkább ki vannak téve a csalárd egyének vagy szervezetek, ideértve a szervezett bűnözést is, manipulációjának, továbbá annak értékelésére, hogy e helyzetek mennyire valószínűek és mennyire súlyosak lehetnek, és arra, hogy az irányító hatóságok jelenleg mit tesznek azok kezelésére. A középpontban három olyan kiválasztott

³ Az európai területi együttműködés esetében, mivel az IH-k az összes feladatkörért felelősek, a kockázatértékelésnek az egész programterületet érintő csaláskockázatokat figyelembe kell vennie, és annak biztosítására kell törekedni, hogy szükség szerint hatékony és arányos csalásellenes intézkedéseket alkalmazzanak.

kulcsfontosságú folyamat áll, amelyek vélhetően leginkább ki vannak téve konkrét csalási kockázatoknak:

- a jelöltek kiválasztása
- a műveletek végrehajtása és ellenőrzése;
- igazolás és kifizetések.

A csalási kockázat értékelésének végterméke azon fenti konkrét kockázatok azonosítása, amelyek esetében az önértékelés azt állapítja meg, hogy jelenleg nem tesznek eleget a potenciálisan csalárd tevékenység valószínűségének vagy hatásának elfogadható szintre csökkentése érdekében. Ezt követően ezen értékelés szolgál majd alapul a hiányosságok orvoslásához azáltal, hogy hatékony és arányos csalásellenes intézkedéseket választanak az ajánlott kockázatsökkentő ellenőrzések listájáról. Egyes esetekben a következtetés az is lehet, hogy a fennmaradó kockázatok többségét kezelték, ezért nagyon kevés további csalásellenes intézkedésre van szükség, ha egyáltalán van ilyenekre szükség. Valamennyi értékelési forgatókönyvben elvárás, hogy az irányító hatóság érvekkel tudja alátámasztani következtetéseit.

2. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

E kockázatértékelés csak konkrét csalási kockázatokkal foglalkozik, szabálytalanságokkal nem. **Ugyanakkor az értékelés hatékony végrehajtása közvetetten kihathat általánosságban a szabálytalanságok – amelyeken a csalásnál tágabb kategóriát értünk – megelőzésére és feltárására.**

Így tehát a csalást a benne foglalt szándékossági elem különbözteti meg a szabálytalanságtól⁴.

2.1. A szabálytalanság meghatározása

Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. december 18-i 2988/95/EK tanácsi rendelet⁵ alkalmazásában a szabálytalanság olyan tág fogalom, amely gazdasági szereplők által szándékosan vagy nem szándékosan elkövetett szabálytalanságokra egyaránt vonatkozik.

A 2988/95/EK rendelet 1. cikkének (2) bekezdése a következőképpen határozza meg a „szabálytalanságot”:

„a közösségi jog valamely rendelkezésének egy gazdasági szereplő általi, annak cselekménye vagy mulasztása útján történő megsértése, amelynek eredményeként a Közösségek általános költségvetése vagy a Közösségek által kezelt költségvetések kárt szenvednek vagy szenvednének, akár közvetlenül a Közösségek nevében beszedett saját forrásokból származó bevétel csökkenése vagy kiesése révén, akár indokolatlan kiadási tételek miatt.”

⁴ A család magatartás mögött rejlő okokkal a 2009.2.18-i COCOF 09/0003/00 foglalkozott – Tájékoztató az ERFA-val, az ESZA-val és a Kohéziós Alappal kapcsolatos csalásmutatókról.

⁵ HL L 312., 1995.12.23., 1. o.

2.2. A csalás meghatározása a Szerződésben

Az Európai Unió létrehozásáról szóló Szerződés K.3. cikke alapján megkötött, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény⁶ a kiadásokkal kapcsolatban úgy határozza meg a „**csalást**”, mint valamely, a következőkre vonatkozó szándékos cselekvést vagy mulasztást:

„– olyan hamis, helytelen vagy hiányos nyilatkozatok vagy dokumentumok felhasználása vagy előterjesztése, amelyek következménye az Európai Közösségek általános költségvetéséből vagy az Európai Közösségek kezelésében levő, illetve az Európai Közösségek nevében kezelt költségvetésekből biztosított pénzeszközök jogtalan megszerzése vagy visszatartása;

– információ elhallgatása és ezzel egy konkrét kötelezettség megszegése, az előbbiekkal megegyező következményekkel;

– az ilyen pénzeszközök nem az eredetileg megjelölt és a döntés alapjául szolgáló célokra történő jogellenes felhasználása.

2.3. A korrupció meghatározása

A Bizottság tágabb meghatározása szerint a korrupció (közhatalmi) hatáskörrel való visszaélés személyes haszonszerzés érdekében. A korrupt kifizetések számos más csalástípust megkönnyítenek, így például a hamis számlázást, a fantomkiadásokat vagy a szerződéses előírások be nem tartását. A korrupció leggyakoribb formái a korrupt kifizetések és egyéb előnyök; a fogadó fél (passzív korrupció) megvesztegetést fogad el az azt kínáló féltől (aktív korrupció) kedvezmény ellenében.

3. A CSALÁSKOCKÁZATRÓL SZÓLÓ ÖNÉRTÉKELES

3.1. Az eszköz

Az **1. mellékletben szereplő** csaláskockázat-értékelő eszköz fő célkitűzése az, hogy megkönnyítse az IH által adott csalási forgatókönyvek előfordulásának hatásáról és valószínűségéről készítendő önértékelését. Az értékelendő konkrét csaláskockázatokat a kohéziós politikában tapasztalt korábbi csalási esetek, valamint az általánosságban elismert és ismétlődő csalási rendszerek ismeretében azonosították. Más szóval, az eszközt előre kitöltötték elismert konkrét kockázatokkal. Az értékelés alatt álló konkrét program/régió tekintetében ismert bármilyen egyéb kockázatot az értékelést végző csoportnak kell hozzáadnia (ld. alább a 3.2. szakaszt).

Az 1. mellékletben szereplő útmutató részletesen ismerteti, hogy hogyan kell kitölteni a csaláskockázat-értékelő eszközt.

Az eszköz azon konkrét és általánosságban elismert csaláskockázatok valószínűségét és hatását öleli fel, amelyek különösen relevánsak az alábbi fő folyamatok tekintetében:

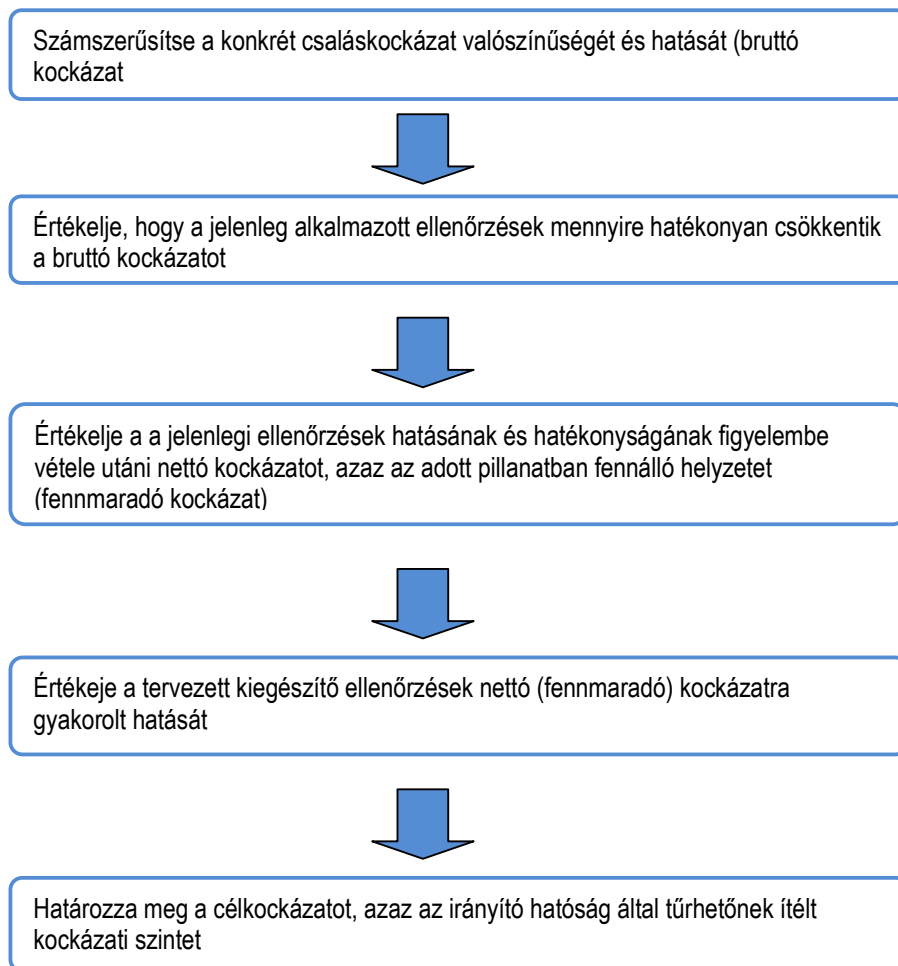
⁶ HL C 316., 1995.11.27., 49. o.

- a pályázók kiválasztása (a táblázat első munkalapja)
- a projektek kedvezményezettke általi végrehajtása, középpontban a közbeszerzéssel és a munkaerőköltségekkel (2. munkalap);
- a költségek irányító hatóság általi igazolása és kifizetések (3. munkalap).

Minden szakasz elején található egy fedőlap, amely felsorolja az adott szakaszra vonatkozó konkrét kockázatokat.

Továbbá, azt ajánljuk, hogy az irányító hatóság általánosságban értékelje a – pl. a technikai segítségnyújtás beszerzésével összefüggésében – közvetlen irányítása alá tartozható közbeszerzései szerződésekkkel kapcsolatos csaláskockázatokat (4. munkalap). Amennyiben az irányító hatóság nem végez olyan közbeszerzést, amelyhez csaláskockázat-értékelésre van szükség, a 4. szakaszt nem kell kitölteni.

E csaláskockázat-értékelés módszertana **öt fő lépésből** áll:

Minden egyes konkrét kockázat esetében az átfogó célkitűzés annak felmérése, hogy mi a „bruttó” kockázata annak, hogy az adott csalási forgatókönyv bekövetkezik, majd ezután az e csaláskockázatok csökkentésére már alkalmazott ellenőrzések azonosítása és hatékonyságuk értékelése vagy annak biztosítása, hogy a csaláskockázatok ne maradjanak feltáratlanul. Ennek eredményeként kapjuk meg az adott pillanatban fennálló „nettó” kockázatot, amelyből következően: jelentős vagy kritikus fennmaradó kockázat esetén belső cselekvési tervet kell alkalmazni az ellenőrzések hatékonyabbá tétele és annak érdekében, hogy a tagállam még kevésbé

legyen kitéve negatív következményeknek (azaz szükség szerint további hatékony és arányos csalásellenes intézkedések bevezetésével – a javasolt kockázatsökkentő ellenőrzések listáját⁷ lásd a **2. mellékletben**).

3.2. Az önértékelést végző csoport összetétele

A program és az irányító hatóság nagyságától függően előfordulhat, hogy minden egyes végrehajtási folyamatot más-más szervezeti egység hajt végre az irányító hatóságon belül. Javasoljuk, hogy az értékelésben a legrelevánsabb szereplők vegyenek részt, hogy az a lehető leghitelesebb és legpontosabb legyen, és hogy elvégzése hatékonyan és zökkenőmentesen menjen végbe. Az értékelést végző csoport ezért az irányító hatóság különféle feladatkörökkel – ideértve a műveletek kiválasztását, a második szintű és a helyszíni ellenőrzéseket, valamint a kifizetések ellenőrzését – megbízott különböző szervezeti egységeinek munkatársaiból, valamint az igazoló hatóság és a végrehajtó szervek képviselőiben állhat össze. Az irányító hatóságok mérlegelhetik a csalásellenes koordinációs szolgálat vagy egyéb olyan szakosodott testületek bevonását is, amelyek konkrét csalásellenes szakértelmet hozhatnak az értékelési folyamatba.

Mivel az ellenőrző hatóság ellenőrzi az elvégzett kockázatellenőrzést, javasoljuk, hogy ne vegyen közvetlen részt a kockázatnak való kitettség szintjének meghatározásában, de tanácsadó minőségben vagy megfigyelőként részt vehet az értékelési folyamatban.

Nyilvánvaló okokból az önértékelést nem lehet kiszervezni, mivel ahhoz a működő irányítási és kontrollrendszer, valamint a program kedvezményezettjeinek alapos ismeretére van szükség.

3.3. Az önértékelés gyakorisága

Először is, az irányító hatóságok kijelölésére vonatkozó kritériumoknak része az, hogy az irányító hatóság megfeleljen a hatékony és arányos csalásellenes eljárások bevezetését célzó megfelelő eljárásokra vonatkozó követelményeknek.

Azt ajánljuk, hogy ezt az eszközt főszabályként évente, vagy minden második évben hiánytalanul töltsék ki. Ugyanakkor a bevezetett kiegészítő ellenőrzésekkel, a kockázati környezetben bekövetkező változásokkal, valamint az értékelési pontszámok folyamatos megfelelésével kapcsolatos cselekvési tervek terén elért előrehaladást illetően rendszeresebb felülvizsgálatra lehet szükség (pl. vezetőségi üléseken). Amennyiben nagyon alacsony az azonosított kockázatok szintje, és az előző évben nem jelentettek csalást, az irányító hatóság határozhat úgy, hogy csak minden második évben vizsgálja felül önértékelését. Új csalás előfordulása vagy az IH eljárásaiban és/vagy a személyzetben bekövetkező változások következtében azonnal felül kell vizsgálni a rendszerben észlelt hiányosságokat, valamint az önértékelés kapcsolódó részeit.

⁷ Ezek **nem kötelező javaslatok** kiegészítő ellenőrzésekre, a fennmaradó kockázat továbbcsökkentése céljából.

4. ÚTMUTATÓ A HATÉKONY ÉS ARÁNYOS CSALÁSELLENES INTÉZKEDÉSEK MINIMUMKÖVETELMÉNYEIRŐL

Míg e szakasz általános útmutatást nyújt ahhoz, hogy az IH milyen elvek szerint és milyen módszerekkel vegye fel a harcot a csalással szemben, a **2. melléklet** a csaláskockázat-értékelésben azonosított minden konkrét kockázatra vonatkozóan olyan nem kötelező kockázatsökkentési ellenőrzéseket javasol, amelyeket a kockázat elfogadható szintre csökkentése érdekében lehet bevezetni.

Az e fejezetben meghatározott minimumkövetelmények, amelyeket az IH-knak tanácsos betartani, a csalás elleni ciklushoz kapcsolódnak.

A csalás problémájának sikeres kezelése érdekében a Bizottság azt ajánlja, hogy az IH alakítson ki strukturált megközelítést a csalás kezelésére. A csalás elleni ciklus négy fő elemből áll: megelőzés, felderítés, kiigazítás és bíróság elé állítás. Az alapos csaláskockázat-értékelés, megfelelő megelőző és felderítő intézkedések, valamint az illetékes szervek koordinált és időben végzett vizsgálatai együttesen jelentősen csökkenthetik a csaláskockázatot, valamint kellő elrettentésként szolgálhatnak a jövőbeni csalások tekintetében.

4.1. Csalás elleni politika

Számos szervezet alkalmaz csalás elleni politikát azon elkötelezettségének kommunikálása céljából, hogy eltökélten harcol a csalás ellen és kezeli azt. Az összes ilyen – lehetőleg egyszerű és jól összpontosított – politikán belül a következő témákat kell felölelni:

- A csalás elleni kultúra kialakítását célzó stratégiák;
- A csalás kezelésével kapcsolatos felelősségi körök elosztása;
- A csalás gyanújának jelentésére szolgáló mechanizmusok;
- Együttműködés a különböző szereplők között.

E politikát szemmel láthatóvá kell tenni a szervezeten belül (ki kell osztani az új személyzet számára, fel kell tüntetni az intraneten), valamint egyértelművé kell tenni a személyzet számára, hogy azt aktívan végre is hajtják, például a családi ügyek rendszeres frissítésével, valamint a csalással kapcsolatos vizsgálatok megállapításainak jelentésével. A csalás elleni politika javasolt mintáját lásd a **3. mellékletben**, amely tartalmazza a csalás elleni politikáról szóló nyilatkozat önkéntesen alkalmazható mintáját azon IH-k számára, amelyek a közvetlen szabályozási követelményeknél többet szeretnének elérni, valamint hivatalos álláspontot kívánnak kialakítani a csalást és korrupciót illetően, hogy azt kommunikálják házon belül és a kívül felé.

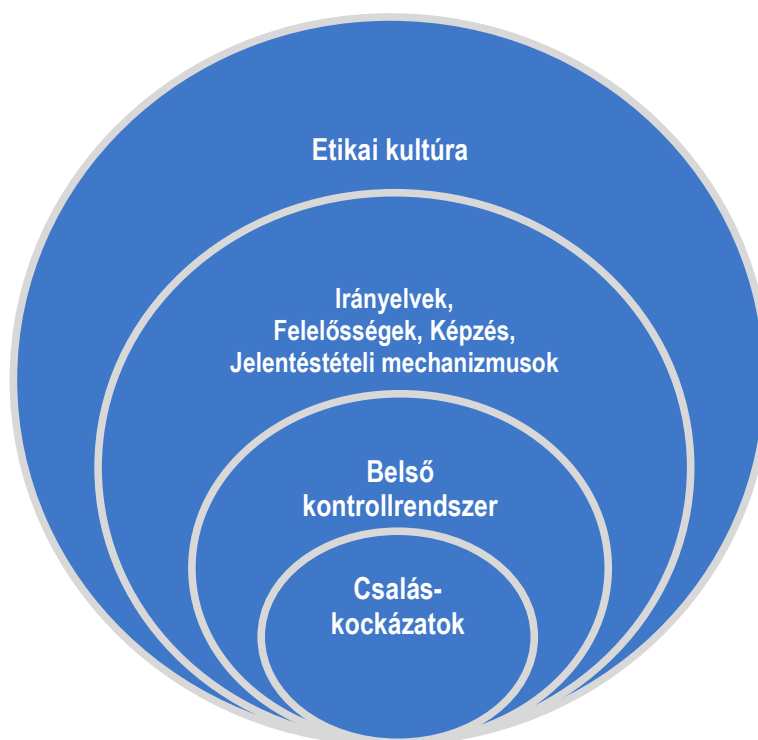
4.2. Megelőzés

Ha az IH egyértelmű elkötelezettséget mutat a csalás és korrupció elleni küzdelem iránt, megismerteti megelőző és felderítő ellenőrzéseit, valamint eltökélt mellet, hogy az ügyeket továbbítja a vizsgálatokért és szankciókért illetékes hatóságoknak, az egyértelmű üzenetet küld a potenciális elkövetőknek, valamint megváltoztathatja a csalással kapcsolatos magatartásformákat és viselkedésmintákat.

Tekintettel arra, hogy a csalárd magatartást nehéz bizonyítani, a hírnevet ért kárt pedig nehéz helyreállítani, általánosságban inkább a csalárd tevékenység megelőzésére kell összpontosítani, mintsem az annak bekövetkezése utáni

helyreállításra. A megelőzési technikák leggyakrabban a csalás elkövetésének lehetőségeit kívánják csökkenteni erőteljes belső kontrollrendszer végrehajtásával, valamint proaktív, strukturált és célzott csaláskockázat-értékeléssel, de átfogó képzéssel és tudatosító tevékenységgel, valamint **etikai kultúra** kialakításával is fel lehet venni a harcot a csalárd magatartás potenciális esetleges „normalizálódásával” szemben.

A csalás elleni legjobb megelőző védelem egy olyan szilárd belsőkontroll-rendszer, amelyet a kockázatértékelés során azonosított kockázatok arányos megválaszolásaként terveznek és működtetnek. Egy szervezetnek ugyanakkor azért is tenni kell valamit, hogy megfelelő struktúrákat hozzon létre, és olyan kultúrát teremtsen, amely visszatartja a potenciálisan csalárd magatartást.

4.2.1. *Etikai kultúra*

A csalásellenes kultúra megteremtése kulcsfontosságú a potenciális csalók eltántorítása, valamint az irányító hatóságon belüli személyzet csalás elleni küzdelem iránti elkötelezettségének maximális kiaknázása céljából. E kultúra megteremthető konkrét csalás elleni struktúrák és politikák ötvözésével, a fenti ábra második körében illusztráltak és alább részletesebben tárgyaltak szerint, valamint általánosabb mechanizmusok és magatartások alkalmazásával.

- **Küldetésnyilatkozat** – annak egyértelmű, valamennyi belső és külső megfigyelő számára szemmel látható kifejezésre juttatása, hogy az irányító hatóság a legmagasabb etikai standardok elérésére törekszik;
- **Vezetői hangnem** – az IH felső vezetésének szóbeli és/vagy írásbeli közleménye arról, hogy a személyzettől és a kedvezményezettektől (utóbbiak esetében e közleményre a támogatásról szóló levelezésben

vagy szerződésekből kerülhet sor) a legmagasabb szintű etikai magatartást várja el;

- **Magatartási kódex** – egyértelmű etikai kódex, amelyet a személyzet valamennyi tagjának rutinszerűen elfogadottnak kell nyilvánítania, és amely olyan területeket ölel fel, mint például:
 - Összeférhetetlenség – magyarázat és követelmények, valamint eljárások azok jelentésére;
 - Ajándékok és vendégfogadási politika – magyarázat, valamint a megfelelés biztosításáért felelős munkatársak feladatkörei;
 - Bizalmas információk – magyarázat, valamint a munkatársak feladatkörei;
 - A csalás gyanújának jelentésére vonatkozó követelmények.

Dióhéjban: az alkalmazottaknak meg kell felelniük olyan elveknek, mint például a feddhetetlenség, tényyszerűség, elszámoltathatóság és őszinteség.

4.2.2. *A feladatkörök elosztása*

Az irányító hatóságon belül egyértelműen el kell osztani, hogy ki felelős az uniós követelményeknek megfelelő irányítási és kontrollrendszerek létrehozásáért, valamint annak ellenőrzéséért, hogy e rendszerek hatékonyan működnek-e a csalás megelőzése, feltárása és helyreigazítása terén. Ez annak biztosításához szükséges, hogy valamennyi szereplő teljes mértékben tudatában legyen feladatköreinek és kötelezettségeinek, valamint hogy házon belül és a kívül világ számára egyaránt azt kommunikálják az összes potenciális programkezdemenyezett felé, hogy a szervezet koordinált csalás elleni megközelítést alkalmaz.

4.2.3. *Képzés és tudatosítás*

A szervezet átfogó kockázatkezelési stratégiájába szükség szerint formális képzést és tudatosító tevékenységet is bele lehet foglalni. Minden alkalmazott részt vehet mind elméleti, mind gyakorlati képzésben, egyrészt azért, hogy megismerjék az irányító hatóság csalásellenes kultúráját, valamint azért, hogy támogatást kapjanak a csalás gyanújának azonosításához és kezeléséhez. Felöllelheti bármilyen csalás elleni politika részletét, konkrét szerepeket és feladatköröket, valamint jelentéstételi mechanizmusokat.

A tudatosításra kevésbé hivatalos formában is sor kerülhet, például hírleveleken, poszttereken, intranet oldalakon, vagy a csoportülések rendszerese napirendjébe illesztve.

4.2.4. *Belső kontrollrendszerek*

A potenciális csalás elleni legerősebb védelem a jól megtervezett és működtetett belsőkontroll-rendszer, amelyben az ellenőrzések az azonosított kockázatok hatékony csökkentésére összpontosítanak.

Az irányítási ellenőrzéseknek alaposnak kell lenniük, és a kapcsolódó helyszíni ellenőrzéseknek a kockázaton kell alapulniuk, és azokat kellő lefedettséggel kell végrehajtani. **Nagyobb valószínűséggel fogják feltárni a potenciális csalási eseteket, ha az irányítást alapos ellenőrzéseknek vetik**

alá. Az irányítás második szintű és helyszíni ellenőrzéséért felelős személyzetnek tisztában kell lennie a csalásmutatókról szóló bizottsági és nemzeti iránymutatással (lásd alább).

4.2.5. Adatelemzés és az ARACHNE eszköz

Amint egyre kifinomultabbá válik az adatgyűjtés, -tárolás és -elemzés, alkalom kínálkozik a csalás elleni küzdelemre. Az egyes tagállamok kapcsolódó jogszabályainak keretein belül, valamint azok kellő figyelembe vételével, ebben a szakaszban az adatelemzés alkalmazása jelentősen gazdagíthatja a kockázatértékelési folyamatot, az adatok más állami és magánszektorbeli szervezetekkel (pl. adóhatóságok, kormányhivatalok, hitelellenőrző hatóságok) való keresztellenőrzését, és még a finanszírozás odaítélése előtt potenciálisan magas kockázatot jelentő helyzeteket tárhat fel.

A csalás (és szabálytalanságok) elleni küzdelem keretében a Bizottság egy speciális, ARACHNE elnevezésű adatbányászati eszközt kínál az IH-k számára, hogy azonosítsák a csaláskockázatot jelenthető projekteket, összeférhetetlenséget és szabálytalanságokat. Az ARACHNE olyan kockázatminősítő eszköz, amely javíthatja a projektkiválasztás, az irányítási ellenőrzések és az ellenőrzés hatékonyságát, valamint tovább erősítheti a csalás azonosítását, megelőzését és felderítését. Az eszközt a Bizottság fejlesztette ki, és különösen alkalmas az alapokat érintő csalási kockázatok azonosítására és értékelésére, ideértve többek között a közbeszerzés területét, amely különösen ki van téve a csalásnak és szabálytalanságoknak, például összejátszással történő ajánlattételnek.

A Bizottság 2013. május 17-én az adatvédelmi hivatalon keresztül benyújtotta a személyes adatok kezelését illető előzetes ellenőrzéshez szükség értesítést az európai adatvédelmi biztosnak, aki – a vonatkozó jogalap alapos ellenőrzését követően – 2014. február 17-én pozitív véleményt bocsátott ki az ARACHNE 45/2001/EK rendelet⁸ rendelkezéseinek való megfeleléséről. Ez bizonyos megfontolásokat tartalmazott különleges adatkategóriák feldolgozásával kapcsolatban szükségességük, arányosságuk és minőségük biztosítása céljából. Más ajánlások között szerepeltek olyanok, amelyek a visszakapcsolási mechanizmushoz kapcsolódtak az adatok pontosságának ellenőrzése céljából, intézkedések a magas adatminőség biztosítására, az OLAF-hoz és az Európai Számvevőszékhez történő adattovábbítás eseti alapon történő ellenőrzése, az adatok ésszerű időtartam utáni törlése, valamint az érintettek tájékoztatása. A fenti összes megfontolást és ajánlást a Bizottság általi végrehajtásuk céljából alapos elemzésnek vetik alá.

A Bizottság megfelelő gyakorlatnak tekinti az ARACHNE helyes alkalmazását annak érdekében, hogy azonosítsa a figyelmeztető jelzéseket és csalás elleni intézkedéseket célozzon, és azt figyelembe kell venni a jelenleg alkalmazott megelőző és felderítő ellenőrzések megfelelőségének értékelésekor. Az eszközt 2014-ben fokozatosan terjesztik ki az összes olyan tagállamra, amely önkéntesen dönt úgy, hogy azt csaláskockázat-kezelést célzó ellenőrzéseinek továbbfejlesztése érdekében végrehajtja. Az

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2000. december 18-i 45/2001/EK rendelete a személyes adatok közösségi intézmények és szervek által történő feldolgozása tekintetében az egyének védelméről, valamint az ilyen adatok szabad áramlásáról.

egyenmegoldást célzó megközelítéssel szemben a fenti döntés igen eltérő lehet nemcsak a tagállamok, hanem az egy tagállamon belüli különféle programok/régiók között is, mivel – a legutóbbi PIF jelentésben⁹ szereplő adatok alapján – a feltárt és a Bizottságnak jelentett csalás tekintetében fennálló helyzet szintén jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között.

4.3. Felderítés és jelentés

A megelőző technikák nem képesek maximális védelmet nyújtani a csalással szemben, ezért az irányító hatóságnak olyan rendszerekre van szüksége, amelyek időben felderítik a csalárd magatartást. Ilyen technikák között szerepelnek például a rendellenességekre rámutató analitikus eljárás (pl. adatbányászati eszközök, mint például az ARACHNE eszköz), szilárd jelentéstételi mechanizmusok és folyamatosan végzett kockázateértékelések.

Az erős etikai kultúra és belső kontrollrendszer szintén nem képes maximális védelmet biztosítani a csalókkal szemben. Ezért a csalás elleni stratégiáknak figyelembe kell venniük, hogy csalásokkal továbbra is számolni kell, és azokra csalásfelderítő intézkedéseket kell kidolgozni és végrehajtani.

4.3.1. Megfelelő gondolkodásmód kialakítása

Az IH speciális és kimondottan e célra kidolgozott csalásfelderítő technikákkal kezelheti a csalási kockázatokat, az azok elvégzéséért felelős kijelölt személyekkel. Továbbá, a strukturális finanszírozási ciklus végrehajtásában érintett valamennyi szereplő szerepet játszik a potenciálisan csalárd tevékenység felderítésében és az azokkal kapcsolatos fellépésben. Ehhez megfelelő gondolkodásmód kialakítására van szükség. Egészséges szintű szkepticizmust kell ösztönözni, és emellett fontos mindig tisztában lenni azzal, hogy mik képezhetnek potenciális, csalásra utaló jeleket.

4.3.2. Csalásmutatók (figyelmeztető jelzések)

A csalásra utaló jelek konkrétabb jelei vagy figyelmeztető jelzései annak, hogy csalás történik, és ilyen esetben azonnal ellenőrizni kell, hogy van-e további fellépésre szükség.

A jelek konkrétan is utalhatnak a strukturális finanszírozási programok keretében gyakran előforduló tevékenységekre, például a beszerzésre és a munkaerőköltségekre. E célból a Bizottság az alábbi tájékoztatást nyújtotta a tagállamok számára:

- *2009.2.18-i COCOF 09/0003/00 – Tájékoztató az ERFA-val, az ESZA-val és a Kohéziós Alappal kapcsolatos csalásmutatókról*
- *Az OLAG gyűjteménye a névtelenné tett esetekről – Strukturális fellépések*
- *Az OLAF gyakorlati útmutatója az összeférhetetlenségről*
- *Az OLAF gyakorlati útmutatója a hamisított dokumentumokról*

E kiadványokat részletesen el kell olvasni, és azok tartalmát széles körben közzé kell tenni az összes olyan alkalmazott számára, akik olyan helyzetben vannak, ahol ilyen magatartást észlelhetnek. E jelekkel mindazoknak tisztában kell lenniük, akik a kedvezményezett tevékenységek felülvizsgálatában

⁹ Az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme — Csalás elleni küzdelem 2012. évi éves jelentés COM (2013) 548 végleges, 2013.7.24.

szerepet játszanak, így például azok akik második szintű és helyszíni irányítási ellenőrzést végeznek vagy egyéb monitoring látogatásokat tesznek.

4.3.3. *Jelentéstételi mechanizmusok.*

A megelőzés kulcsfontosságú eleme az egyértelmű jelentéstételi mechanizmusok létrehozása és előmozdítása, valamint a feltárás. Az ilyen mechanizmusoknak meg kell könnyíteniük mind a csalás gyanújának, mind az ellenőrzésekben mutatkozó – a tagállamok csalásnak való kitettségét esetlegesen fokozó – hiányosságoknak a jelentését. Az IH-knak olyan világos jelentéstételi mechanizmusokkal kell rendelkezniük, amelyek **csalás elleni kérdésekben megfelelő koordinációt biztosítanak az ellenőrző hatósággal és a tagállamban működő illetékes vizsgálati hatóságokkal**, ideértve a korrupció elleni hatóságokat is.

Az IH éves összefoglaló jelentésének és irányítási véleményének részét képezi a Bizottság felé történő jelentéstétel a hatékony csalás elleni intézkedésekről és a csalás gyanított eseteiről. Az EH éves kontrolljelentése ugyancsak tartalmaz egy szakaszt az év során feltárt, gyanított csalási esetekről.

Kommunikáció és képzés az alkalmazottak számára arról, hogy e jelentéstételi mechanizmusoknak biztosítaniuk kell, hogy az alkalmazottak:

- tisztában legyenek azzal, mikor kell jelenteniük a csalárd magatartás vagy ellenőrzés gyanúját;
- biztosak legyenek afelől, hogy a vezetőség fellép e gyanúkkal szemben;
- biztosak legyenek afelől, hogy nyugodtan tehetnek feljelentést, és hogy a szervezet semmiféle megtorlást nem tűr el azon alkalmazottakkal szemben, akik gyanús eseteket jelentenek.

A tagállam által az általános rendelkezésekről szóló rendelet 122. cikkében szereplő követelményeknek megfelelően kijelölt hatóságnak jelentenie kell az OLAF-nak a gyanított csalást. Továbbá, a kedvezményezetteket fel kell világosítani arról, hogyan léphetnek kapcsolatba az OLAF-fal az esetlegesen birtokukba jutott információkat illetően¹⁰.

4.4. **Vizsgálat, helyreállítás és bíróság elé állítás**

Amint csalás gyanúja merült fel, és azt megfelelően jelentették, az irányító hatóságnak továbbítania kell az ügyet a tagállam vizsgálatért és szankciókért felelős illetékes hatóságának, ideértve adott esetben a korrupció elleni hatóságokat, valamint ennek megfelelően tájékoztatnia kell az OLAF-ot.

Az irányító hatóságnak alapos és kritikus felülvizsgálatot kell végezni valamennyi olyan kapcsolódó belső kontrollrendszerrel, amely kitehette őket a potenciális vagy bizonyított csalásnak.

¹⁰ A 2009.2.18-i COCOF 09/0003/00 – Tájékoztató az ERFA-val, az ESZA-val és a Kohéziós Alappal kapcsolatos csalásmutatókról, amely tájékoztatást tartalmaz a jelentéstételi eljárásokról is.

Amint csalás gyanúját tárják fel és jelentik a belső és uniós követelményeknek megfelelően, ahhoz, hogy az illetékes hatóság megvizsgálhassa, hogy kell-e vizsgálatot kezdeményezni, visszafizettetési és büntetőeljárásnak kell következnie, szükség szerint.

4.4.1. Visszafizettetés és büntetőeljárás

Az irányító hatóságok és az igazoló hatóságok kérik a kedvezményezettektől a jogosulatlan kifizetések visszafizetését, ezért biztosítaniuk kell, hogy megrendíthetetlen eljárásokkal rendelkezzenek a csalárd módon felhasznált uniós források esetleges visszafizettetésének nyomon követésére. Továbbá, ezen eljárásoknak egyértelműnek kell lenniük azon eseteket illetően, hogy mikor kell polgári és büntetőeljárást folytatni. **Az ilyen szankciók végrehajtása, és ezek szemmel látható volta kulcsfontosságú a potenciális csalók eltántorítása céljából,** ezért az irányító hatóságnak ilyen eredmények felmutatására kell törekednie.

4.4.2. Nyomon követés

Amint az illetékes hatóságok lezárnak egy csalási vizsgálatot, vagy azt további vizsgálat céljából átadják releváns hatóságoknak, el kell végezni a potenciális vagy tényleges csaláshoz kapcsolódó folyamatok, eljárások vagy ellenőrzések felülvizsgálatát. Ennek tárgyilagossnak kell lennie, és önkritikát kell alkalmaznia, valamint egyértelmű következtetéseket kell levonnia az észlelt hiányosságokról és levont tanulságokról, világos fellépésekkel, felelős egyénekkkel és határidőkkel. Fel kell használni továbbá az önértékelés soron következő felülvizsgálatában, a fenti 3.3. szakaszban foglaltak szerint.

Teljes körű együttműködést kell biztosítani a nyomozó, bűnüldöző és igazságügyi hatóságokkal, különösen azáltal, hogy a csalási esetekkel kapcsolatos aktákat biztonságos helyen őrzik, a személyzeti mobilitás esetén pedig megfelelő átadást kell biztosítani.

5. AZ ELLENŐRZŐ HATÓSÁG ELLENŐRZÉSE AZ IRÁNYÍTÓ HATÓSÁG KOCKÁZATÉRTÉKELÉSÉRŐL ÉS CSALÁSELLENES INTÉZKEDÉSEIRŐL

5.1. Ellenőrző lista az ellenőrző hatóság számára

A **4. melléklet** ajánlott ellenőrzőlistát tartalmaz azon ellenőrzéshez, amelyet az EH az IH (és közreműködő szervezeteinek) az ÁRR 125. cikke (4) bekezdése c) pontjának való megfeleléséről végez. Ez az ellenőrző hatóság által rendszerellenőrzéseihez használt ellenőrző listák része is lehet.

Az ellenőrző listát az irányítási és kontrollrendszer értékeléséért felelős független testület is használhatja az ÁRR 124. cikkének (2) bekezdése szerinti kijelölés céljából.

5.2. Az ellenőrző hatóság ellenőrzésének gyakorisága

Az irányítási és kontrollrendszerek működéséről végzett ellenőrzésekkel kapcsolatban az ellenőrző hatóságnak a programozási időszakban a lehető

legkorábban ellenőrzéseket kell végeznie a csalás elleni intézkedések irányító hatóság általi hatékony végrehajtásáról¹¹. Az ilyen ellenőrzések eredményétől valamint az azonosított csaláskockázati környezettől függően nyomon követési ellenőrzéseket lehet végezni szükség szerinti gyakorisággal. Egyes esetekben ez éves nyomon követési ellenőrzéseket vonhat maga után, attól függően, hogy az egyes programoknál mennyire komoly a csalás gyanúja. Itt ugyancsak célzott és arányos (a kockázatra vonatkozó) megközelítést ajánlunk. A következtetéseket bele kell foglalni az ellenőrző hatóság éves kontrolljelentésébe.

Továbbá, az ellenőrző hatóságnak rendszerellenőrzése részeként szisztematikusan át kell tekintetni a hatékony és arányos csalás elleni intézkedések közreműködő szervezetek szintjén történő végrehajtását.

¹¹ Ami az európai területi együttműködést illeti, amennyiben ezt egyetlen ellenőrző hatóság nem képes elvégezni, az ellenőrző hatóságot ellenőrök csoportja segíti.